

Bruņojuma kontrole

Publicēts: 19.06.2021.

Bruņojuma kontrole un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas ierobežošana

Viens no Latvijas ārpolitikas un drošības politikas būtiskiem elementiem ir atbildīga rīcība bruņojuma kontroles - konvencionālo un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas jomās. Īpaši svarīgi ir nepieļaut masu iznīcināšanas ieroču izplatību laikā, kad starptautiskajai sabiedrībai ir aktuāli terorisma draudi. Latvija pilda saistības, būdama galveno konvencionālā bruņojuma kontroles un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas līgumu un režīmu dalībvalsts, kā arī attīsta un īsteno stingru eksporta kontroles politiku (vairāk skatīt sadaļā "[Stratēģiskas nozīmes preču kontrole](#)").

Latvijai saistoši līgumi, konvencijas un iniciatīvas masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas un atbruņošanās jomā

[Kodolieroču neizplatīšanas līgums](#)

[Vispārējais līgums par kodolizmēģinājumu aizliegumu](#)

[Starptautiskā atomenerģijas aģentūra](#)

[Konvencija par bakterioloģisko \(bioloģisko\) un toksisko ieroču izstrādāšanas, ražošanas un uzglabāšanas aizliegšanu un par to iznīcināšanu](#)

[Konvencija par ķīmisko ieroču izstrādes, izgatavošanas, uzkrāšanas un pielietošanas aizliegumu un ķīmisko ieroču iznīcināšanu](#)

[Hāgas rīcības kodekss pret ballistisko raķešu izplatību](#)

[Masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas drošības iniciatīva](#)

[Globālā iniciatīva par kodolterorisma apkarošanu](#)

Latvijai saistoši starptautiskie līgumi un vienošanās, kas regulē konvencionālā (parastā) bruņojuma kontroli

[2011.gada Vīnes dokuments par sarunām par uzticēšanos un drošību veicinošiem pasākumiem](#)

[Atvērto debesu līgums](#)

[Konvencija par tādu konkrētu ieroču veidu lietošanas aizliegšanu vai ierobežošanu, kurus var uzskatīt par ieročiem, kas nodara ārkārtīgus postījumus vai kam ir neselektīva darbība](#)

[Konvencija par kājnieku mīnu lietošanas, uzglabāšanas un ražošanas aizliegumu un iznīcināšanu, jeb Otavas konvencija](#)

[Ieroču tirdzniecības līgums](#)

Citi starptautiskie līgumi, vienošanās un iniciatīvas konvencionālā (parastā) bruņojuma kontroles jomā

[Līgums par konvencionālajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā](#)

[Konvencija par kasešu munīciju](#)

[Vieglo un strēlnieku ieroču neizplatīšanas iniciatīva](#)

Latvijai saistoši līgumi, konvencijas un iniciatīvas masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas un atbrūņošanās jomā

Kodolieroču neizplatīšanas līgums

(Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons - NPT)

[Kodolieroču neizplatīšanas līgums](#) ir globālā kodolieroču neizplatīšanas un atbrūņošanās režīma pamatdokuments. Līguma būtība ir ietverta tā trīs pilāros – kodolieroču neizplatīšana, vispārēja un pilnīga kodolatbrūņošanās, kā arī kodolenerģijas izmantošana miermīlīgiem mērķiem.

Izvērtējot paveikto kodolieroču neizplatīšanas jomā, ar piecu gadu intervālu tiek organizētas NPT Pārskata konferences. Pēdējā [Pārskata konference](#) notika 2015.gada aprīlī un maijā. Latvija konferences Vispārējās debatēs uzsvēra nemainīgo mērķi – panākt virzību uz pasauli brīvu no kodolieroču draudiem. Latvija arī puda atbalstu pieejai, kas paredz pakāpeniskas un izsvērtas darbības ceļā uz kodolatbrūņošanu, vienlaikus saglabājot stratēģisko līdzsvaru pasaulē. Paziņojumā par kodolieroču neizplatīšanu Latvija uzrunāja tādus jautājumus kā no masu iznīcināšanas līdzekļiem brīvas zonas izveide Tuvajos Austrumos, Irānas kodolprogramma un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas *NPT* pārkāpumi.

Tāpat 2015.gada Pārskata konferences laikā Latvija kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu rīkoja diskusiju „Eiropas Savienība kā globāls spēlētājs kodoldrošības jomā”. Diskusijā Latvija informēja par savām prioritātēm un aktivitātēm kodoldrošības jomā. Lai arī Latvijas teritorijā nav darbojošos kodolreaktoru, Latvijai ir nozīmīga radiācijas drošības un kodoldrošības prasību īstenošana gan ES, gan starptautiski. Ņemot vērā notikušās kodolavārijas, jāturpina veicināt kodolenerģijas drošības standartu ievērošanu un paaugstināšanu globālā līmenī.

Kodolieroču neizplatīšanas līgums stājās spēkā 1970. gadā. Līgumam pievienojušās 191 dalībvalstis, tostarp piecas atzītās kodolvalstis – ASV, Krievija, Lielbritānija, Francija, Ķīna. Latvijā līgums stājās spēkā 1992. gada 31. janvārī.

Vispārējais līgums par kodolizmēģinājumu aizliegumu

(Comprehensive Nuclear-Test-Ban-Treaty - CTBT)

[Vispārējais līgums par kodolizmēģinājumu aizliegumu](#) aizliedz kodolizmēģinājumus un jebkādu citu kodolsprādzienus uz zemes, zem zemes, atmosfērā un zem ūdens, lai novērstu gan kodolieroču sākotnēju attīstību, gan to kvalitātes uzlabojumus. Lai nepārtrauktā diennakts režīmā sekotu līdzī iespējamiem kodolsprādzieniem, izveidota Starptautiskās pārraudzības sistēma (*International Monitoring System*) - 337 datu apkopošanas stacijas dažādos kontinentos. Sistēma ietver sevī četras tehnoloģijas: seismiskās (reģistrē vibrācijas zemes garozā), hidroakustiskās (reģistrē akustiskos viļņus ūdenī), infraskaņas (reģistrē skaņu frekvences, kas zemākas par dzirdamības apakšējo robežu) un radioloģiskās (atklāj radioaktīvos atkritumus atmosfērā).

Līguma īstenošanas nolūkos tika izveidota Vispārējā kodolizmēģinājumu aizlieguma līguma organizācijas sagatavošanas komisija (*Comprehensive Nuclear-test-Ban-Treaty Organization Preparatory Commission -CTBTO*). Pēc līguma stāšanās spēkā Sagatavošanas komisija izbeigs darbu un CTBTO funkcionēs kā pilnvērtīga starptautiska organizācija.

Latvija uzskata, ka CTBT stāšanās spēkā sniegs nozīmīgu ieguldījumu kodolieroču izplatīšanas novēršanā un globālajā kodolatbrūņošanās procesā. Latvija atzīst universāla, juridiski saistoša kodolizmēģinājumu aizlieguma un efektīva verifikācijas režīma nozīmīgo lomu starptautiskās drošības nodrošināšanā.

CTBT atvērts parakstīšanai kopš 1996. gada, to parakstījušās 185 valstis, ratificējušās 169 valstis. Tomēr, līgums stāsies spēkā pēc tam, kad to būs ratificējušās visas līguma 2.pielikumā minētās 44 valstis* (valstis, kurām 1996. gadā bija kodoltehnoloģijas). Latvijā CTBT stājās spēkā 2001. gada 28. jūnijā.

*CTBT 2. pielikuma valstis, kurām vēl jāratificē līgums: ASV, Ēģipte, Indija, Irāna, Izraēla, Ķīna, Pakistāna, Ziemeļkoreja.

[Vispārējā līguma par kodolizmēģinājumu aizliegumu organizācijas Sagatavošanas komisijas mājaslapa.](#)

Starptautiskā atomenerģijas aģentūra

(International Atomic Energy Agency – IAEA)

Starptautiskā Atomenerģijas aģentūra ir globāla sadarbības institūcija atomenerģijas jautājumos. Tās dalībvalstis sadarbojas, lai īstenotu IAEA 'Atoms for Peace and Development' uzdevumu – veicināt drošu kodoltehnoloģiju attīstību miermīlīgiem mērķiem. IAEA darbs iedalās trīs jomās:

Sekot līdzi, lai valstu rīcībā esošie kodolmateriāli netiktu izmantoti militāros nolūkos (šajā jomā IAEA kontrolē Kodolieroču neizplatīšanas līguma izpildi garantiju sistēmas (*safeguards*) ietvaros),

Kodolmateriāla un infrastruktūras drošība (palīdz valstīm rūpēties par radioaktīvo vielu drošu uzglabāšanu un izmantošanu, izstrādājot starptautiskus standartus, rokasgrāmatas),

Kodolzinātnes un tehnoloģiju izmantošana attīstības valstu vajadzībām ar mērķi mazināt nabadzību, slimības un dabas piesārņošanu.

2008. gadā stājās spēkā [Garantiju līgums](#) starp Eiropas Atomenerģijas kopienu (*European Atomic Energy Community - EURATOM*), Eiropas ne-kodolieroču dalībvalstīm un IAEA. Garantiju līgums un Garantiju līguma Papildus protokols veido pašreizējo pamatu Latvijas sadarbībai ar IAEA. Līdz ar to spēku zaudēja divpusējais Nolīgums par garantiju piemērošanu, kas starp IAEA un Latviju tika noslēgts 1993. gadā, kā arī 2001. gada Papildus protokols Nolīgumam par garantiju piemērošanu saskaņā ar Līgumu par kodolieroču neizplatīšanu.

Tehniskā sadarbība ar IAEA notiek Vides un reģionālās attīstības ministrijas un tai padoto iestāžu līmenī (radiācijas drošība, atkritumu pārvaldība u.c.).

IAEA dibināta 1957. gadā. Latvija IAEA pievienojās 1997. gadā.

[Starptautiskās atomenerģijas aģentūras mājaslapa.](#)

Konvencija par bakterioloģisko (bioloģisko) un toksisko ieroču izstrādāšanas, ražošanas un uzglabāšanas aizliegšanu un par to iznīcināšanu

(Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on Their Destruction – BTWC)

[Konvencijas](#) mērķis ir aizliegt attīstīt, ražot, uzglabāt, izplatīt un izmantot bioloģiskos un toksiskos ieročus, kā arī izejvielas un aprīkojumu, kas paredzēts šādu ieroču radīšanai, pārvietošanai vai izmantošanai naidīgos nolūkos vai bruņotos konfliktos. Saskaņā ar konvenciju, deviņu mēnešu laikā pēc konvencijas stāšanās spēkā, valstīm jāiznīcina vai jāpārveido jau esošās bioloģiskās un toksiskās izejvielas lietošanai vienīgi miermīlīgiem mērķiem.

Latvijas rīcībā nav konvencijas ietvaros aizliegto ieroču.

Konvencija stājās spēkā 1975. gadā. Latvijā konvencija stājās spēkā 1997. gada 6. februārī.

[Konvencijas par bakterioloģisko \(bioloģisko\) un toksisko ieroču izstrādāšanas, ražošanas un uzglabāšanas aizliegšanu un par to iznīcināšanu mājaslapa.](#)

Konvencija par ķīmisko ieroču izstrādes, izgatavošanas, uzkrāšanas un pielietošanas aizliegumu un ķīmisko ieroču iznīcināšanu

(Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical weapons and on their

Destruction - CWC)

[Konvencijas](#) ietvaros dalībvalstis sadarbojas, lai veicinātu ķīmisko izejvielu izmantošanu miermīlīgiem mērķiem, kā arī nodrošina palīdzību valstīm ķīmisko ieroču uzbrukuma draudu gadījumā.

Galvenie Konvencijas uzdevumi:

Aizliegt ķīmisko ieroču, kā arī to ražošanā izmantojamo ķīmisko vielu attīstīšanu, ražošanu, uzglabāšanu, izplatīšanu un lietošanu.

Veikt jau esošo ķīmisko ieroču un ar to ražošanu saistītu iekārtu iznīcināšanu noteiktā termiņā.

Noteikt stingru ķīmiskās rūpniecības verifikācijas un inspekciju režīmu.

CWC izpildes mehānismu pārrauga Ķīmisko ieroču aizlieguma organizācija (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons - OPCW*).

Latvijai ķīmisko ieroču jomā aktuāls ir arī jautājums par Baltijas jūrā nogremdētiem ķīmiskiem ieročiem. Apzinoties, ka šī joma nav OPCW kompetencē, tomēr potenciāli jautājuma risināšanā būtu vēlama arī organizācijas iesaiste.

Konvencija stājās spēkā 1997.gadā. Latvijā konvencija stājās spēkā 1997. gada 29. aprīlī.

[Ķīmisko ieroču aizlieguma organizācijas mājaslapa.](#)

Hāgas rīcības kodekss pret ballistisko raķešu izplatību

(Hague Code of Conduct Against Ballistic Missile Proliferation - HCoC)

Rīcības kodekss attiecas uz masu iznīcināšanas ieroču nogādāšanas iekārtām (raķetēm), un tā mērķis ir nodrošināt lielāku caurskatāmību attiecībā uz ballistisko raķešu attīstības un izmēģināšanas programmām. Lai to panāktu, HCoC dalībvalstis brīvprātīgi apņemas informēt viena otru pirms ballistisko raķešu un kosmosa raķešu palaišanas. HCoC papildina 1987. gada Raķešu tehnoloģiju kontroles režīmu (*Missile Technology Control Regime – MTCR*), kura mērķis ir ierobežot kodolraķešu un to tehnoloģiju izplatīšanos visā pasaulē. Latvija ir iesniegusi pieteikumu dalībai MTCR. Pieteikums atjaunots 2015. gadā.

Rīcības kodeksam nav organizācijas struktūras, darbs notiek ikgadēju valstu sanāksmju ietvaros, kā arī apmainoties ar informāciju paziņojumu un ikgadējo deklarāciju formā.

Rīcības kodekss ir spēkā kopš 2002. gada. Latvija parakstīja kodeksu 2002. gada 25. novembrī.

[Hāgas rīcības kodeksa pret ballistisko raķešu izplatību mājaslapa.](#)

Masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas drošības iniciatīva

(Proliferation Security Initiative – PSI)

Masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas drošības iniciatīva ir globāla iniciatīva ar mērķi uzlabot starpvalstu sadarbību masu iznīcināšanas ieroču, to piegādes sistēmu un ar to saistīto izejmateriālu nelegālās aprites ierobežošanā un kontrolē. Iniciatīvas mērķus atbalsta 105 valstis, tostarp arī Latvija.

PSI darbības pamatā izstrādāti PSI Aizlieguma principi (*Interdiction Principles*). Saskaņā ar tiem, valstis apņemas veikt efektīvus pasākumus, lai ierobežotu ķīmisko, bioloģisko un kodolieroču nonākšanu teroristu un valstu rokās, kas varētu būt ieinteresētas šādu materiālu izplatīšanā naidīgos nolūkos. Nepieciešamības gadījumā tiek atļauts pārmeklēt kuģus un lidaparātus, ja tie tiek turēti aizdomās par masu iznīcināšanas ieroču, to piegādes sistēmu un ar to saistīto materiālu kravu pārvadāšanu.

PSI nav organizācijas struktūras, tā balstās uz valstu brīvprātīgu dalību pasākumos. Galvenās aktivitātes ir praktiskas mācības un semināri, kuru mērķis ir drošības dienestu, muitas, robežsardzes un citu valsts institūciju iesaiste nelegālas masu iznīcināšanas ieroču tirdzniecības apkarošanā.

[Masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas darbības iniciatīvas mājaslapa.](#)

Globālā iniciatīva par kodolterorisma apkarošanu

(Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism – GICNT)

Globālā iniciatīva par kodolterorisma apkarošanu darbība vērsta uz to, lai veicinātu kodolmateriālu un radioaktīvo vielu uzskaiti, kontroli un aizsardzību, nodrošinātu kodolprogrammu un kodolenerģijas ražotņu drošību, un nepieļautu šādu materiālu nelegālu pārvadāšanu un tirdzniecību. GICNT mērķis ir arī novērst masu iznīcināšanas ieroču, īpaši radioloģisko un kodolmateriālu, nokļūšanu teroristu rokās. Tai skaitā GICNT strādā, lai attīstītu reaģēšanas kārtību kodolterorisma uzbrukuma gadījumā, stiprinātu likumdošanu un tiesībsargājošo institūciju sadarbību, lai par šāda veida kriminālnoziedzumu veikšanu tiktu paredzēts sods, un veicinātu informācijas apmaiņu valstu starpā.

GICNT izveidojās 2006. gadā. Iniciatīvas ietvaros sadarbojas 89 valstis, tostarp kopš 2007. gada arī Latvija.

[Globālās iniciatīvas par kodolterorisma apkarošanu mājaslapa.](#)

Latvijai saistoši starptautiskie līgumi un vienošanās, kas regulē konvencionālā (parastā) bruņojuma kontroli:

2011.gada Vīnes dokuments par sarunām par uzticēšanos un drošību veicinošiem pasākumiem

(Vienna Document 2011 of the Negotiations on Confidence- and Security- Building Measures)

Lēmums par 2011. gada [Vīnes dokumentu \(VD11\)](#) tika pieņemts Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) Drošības sadarbības foruma sanāksmē Vīnē 2011. gada 30. novembrī. VD11 ir jaunākā versija 1990. gadā pieņemtajam un vairākkārt atjaunotajam Vīnes dokumentam. Tā ir politiski saistoša EDSO dalībvalstu vienošanās stiprināt drošību Eiroatlantiskajā un Eirāzijas telpā ar savstarpējas uzticēšanās veicinošiem pasākumiem.

Vīnes Dokuments paredz ikgadēju brīvprātīgu militārās informācijas apmaiņu un inspekcijas starp EDSO dalībvalstīm. Iegūtā informācija sniedz pārskatu par valstu bruņojumu, bruņotajiem spēkiem un militārajām aktivitātēm. Inspecēšana notiek divos veidos – kā inspekcija vai kā novērtējuma vizīte. Inspekcijas ietvaros inspicējošā valsts informē uzņemošo valsti par nodomu apskatīt noteiktu teritoriju, kurā norit militārās aktivitātes, un pēc uzņemošās valsts piekrišanas tiek veikta inspekcija, kuras pieļaujamais garums ir 48 stundas. Savukārt novērtējuma vizītes laikā tiek izvērtēta militāro parametru atbilstība attiecīgās dalībvalsts sniegtajiem datiem ikgadējā informācijas apmaiņā. Dalībvalstīm ir noteiktas inspekciju un novērtējuma vizīšu kvotas, taču ir arī iespēja noslēgt divpusējas vienošanās par papildus kvotām.

Ņemot vērā militārās vides izmaiņas, Vīnes dokumentu ir paredzēts atjaunot ik pēc pieciem gadiem, vienlaikus saglabājot nemainīgus vienošanās pamatprincipus. Latvija atbildīgi īsteno Vīnes dokumenta saistības un atbalsta šī instrumenta modernizāciju, kas nostiprinātu tā lomu caurskatāmības veicināšanā attiecībā uz militārajām darbībām Eiroatlantiskajā telpā.

Atvērto debesu līgums

(Treaty on Open Skies – OST)

1992. gadā starp toreizējām NATO un Varšavas pakta dalībvalstīm parakstītais [Atvērto debesu līgums](#) stājās spēkā 2002. gadā un ietver 34 dalībvalstis Eiroatlantiskajā un Eirāzijas telpā. Latvijā līgumu ratificēja 2002. gada 31. oktobrī, un tas stājās spēkā 2002. gada 11. februārī. OST paredz savstarpēju novērošanas - filmēšanas pārlidojumu veikšanu virs dalībvalstu teritorijām, lai iegūtu

informāciju par to bruņotajiem spēkiem, militārajiem objektiem un aktivitātēm. Tādējādi tas veido vienu no bruņojuma kontroles politikas instrumentiem, kas ir vērsts uz atvērtības un uzticēšanās veicināšanu.

Saskaņā ar līgumu valstīm pienākas viena vai vairākas aktīvās kvotas novērojumu lidojumu veikšanai virs citu dalībvalstu teritorijas. Tāpat dalībvalstis saņem pasīvās kvotas, kas uzliek tām par pienākumu uzņemt citu valstu inspekcijas, ļaut piedalīties pārlidojumos un sekot, vai tie notiek saskaņā ar iepriekš saskaņotu plānu. Valstij piešķirtais aktīvās kvotas skaits nevar pārsniegt pasīvo kvotu skaitu.

Latvija aktīvi iesaistās OST īstenošanā un atbalsta mērķi veicināt caurskatāmību un uzticēšanos attiecībā uz militārām darbībām Eiroatlantiskajā telpā. Latvijas bruņojuma kontroles eksperti piedalās OST lidojumos, dalot lidojumu kvotas ar citām OST dalībvalstīm, kā arī nodrošina citu valstu novērošanas lidmašīnu pārlidošanu virs Latvijas teritorijas līguma ietvaros.

OST stājās spēkā 2002. gadā un ietver 33 dalībvalstis Eiroatlantiskajā un Eirāzijas telpā. Latvijā līgums stājās spēkā 2002. gada 11. februārī.

Konvencija par tādu konkrētu ieroču veidu lietošanas aizliegšanu vai ierobežošanu, kurus var uzskatīt par ieročiem, kas nodara ārkārtīgus postījumus vai kam ir neselektīva darbība

(Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Excessively Injurious or To Have Indiscriminate Effects – CCWC)

Balstoties starptautisko tiesību principā, ka valstu tiesības izvēlēties karošanas metodes un līdzekļus nav neierobežotas, [konvencija](#) aizliedz vai ierobežo tādu atsevišķu ieroču izmantošanu bruņotu konfliktu laikā, kas var radīt nesamērīgi postošus ievainojumus militārpersonām un civiliedzīvotājiem. Konvencija ir neatņemama starptautisko humanitāro tiesību sastāvdaļa, un vienlaikus ņem vērā valstu drošības intereses un rūpes par civiliedzīvotāju aizsardzību. Konvenciju papildina pieci protokoli, kas precizē konkrētus ieroču veidus, kuru lietošanu ierobežo vai aizliedz konvencija.

2010. gada 16. martā Latvijā stājās spēkā konvencijas [5. protokols](#), kas uzliek bruņotā konfliktā iesaistītām valstīm par pienākumu to kontrolētajās teritorijās veikt sprādzienbīstamu kara palieku neitralizēšanu, aizvākšanu vai iznīcināšanu, kā arī visus nepieciešamos pasākumus civiliedzīvotāju aizsardzībai, tostarp skarto teritoriju iezīmēšanu, iezogšanu un novērošanu. Tāpat Latvijai saistošs ir [2. papildinātais protokols](#) par kājnieku mīnām, maskētām mīnām un citām ierīcēm un [4. protokols](#) par redzi afektējošiem lāzериeročiem.

Latvija punktuāli izpilda konvencijas prasības un atbalsta konvencijas universalizācijas rīcības plānu, kas aicina valstis, kas vēl nav konvencijas dalībvalstis, pievienoties konvencijai un visiem tās protokoliem.

Konvencija stājās spēkā 1983. gadā. Latvija ir konvencijas dalībvalsts kopš 1993. gada un ir pievienojusies visiem tās papildprotokoliem.

Papildu informācija pieejama ANO biroja Ženēvā [mājaslapā](#).

Konvencija par kājnieku mīnu lietošanas, uzglabāšanas un ražošanas aizliegumu un iznīcināšanu, jeb Otavas konvencija

(Convention on The Prohibition of The Use, Stockpiling, Production And Transfer of Anti-Personal Mines and on Their Destruction)

[Otavas konvencijas](#) dalībvalstis apņemas nelietot, neražot, nenodot tālāk un neuzglabāt kājnieku mīnas, kā arī iznīcināt to rīcībā esošos kājnieku mīnu krājumus. Konvencija arī aizliedz jebkādā veidā palīdzēt trešajām valstīm veikt darbības, kas aizliegtas šajā konvencijā.

Konvencijas mērķis ir mazināt kājnieku mīnu radītos upurus un ciešanas. Visbiežāk no kājnieku mīnām cieš nevis militārpersonas, kuras piedalās militārajos konfliktos, bet tieši civiliedzīvotāji. Nesprāgušās kājnieku mīnas un to radītie materiālie zaudējumi, kā arī civiliedzīvotāju upuri vairākos pasaules reģionos ir viens no šķēršļiem, kas apgrūtina šo reģionu attīstību pēckara periodā.

Latvija pilnībā atbalsta konvencijas mērķi un ir izpildījusi savas saistības saskaņā ar Otavas konvencijas 4.pantu, iznīcinot Nacionālo bruņoto spēku (NBS) bruņojumā esošās kājniņu mīnas.

Otavas konvencija stājās spēkā 1999. gadā. Latvijā konvencija stājās spēkā 2006. gada 1. janvārī.

Ieroču tirdzniecības līgums

(Arms Trade Treaty - ATT)

[Ieroču tirdzniecības līgums](#) regulē starptautisko konvencionālo ieroču tirdzniecību. Tā pamatmērķis ir ieviest vienotus noteikumus parasto ieroču, kā arī vieglo un kājniņu ieroču, to munīcijas un daļu starptautiskajā tirdzniecībā (ietver arī eksportu, importu, tranzītu un starpniecības pakalpojumus). Līgums paredz, ka, to piemērojot, valstīm jāievēro starptautiskās humanitārās tiesības un cilvēktiesības, nosakot ieroču eksporta aizliegumu, ja tie var tikt izmantoti genocīda, noziegumu pret cilvēci vai kara noziegumu izdarīšanā.

Latvija atbalsta līgumā iekļautos globālos centienus ierobežot nekontrolētu konvencionālo ieroču plūsmu, kas izraisa vardarbīgus konfliktus, veicina represīvus režīmus, noziedzības un terorisma izplatīšanos, kā arī starptautisko humanitāro un cilvēktiesību normu pārkāpumus.

ATT tika pieņemts 2013. gada 2. aprīļa Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās asamblejas sesijā. Līgums stājās spēkā 2014.gada 24.decembrī. Latvijā līgums arī stājās spēkā 2014.gada 24.decembrī.

Citi starptautiskie līgumi, vienošanās un iniciatīvas konvencionālā (parastā) bruņojuma kontroles jomā:

Līgums par konvencionālajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā

(Treaty on Conventional Armed Forces in Europe – CFE)

[Līgums par konvencionālajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā](#) tika parakstīts 1990. gadā (spēkā kopš 1992.gada) starp toreizējām NATO un Varšavas pakta dalībvalstīm ar mērķi nodrošināt stabilu konvencionālo bruņoto spēku līdzsvaru Eiropā, turot bruņojumu iespējami zemā līmenī. Šajā nolūkā CFE nosaka skaitiskus ierobežojumus piecām konvencionālo ieroču kategorijām (tankiem, bruņu mašīnām, kaujas lidmašīnām, uzbrukuma helikopteriem, artilērijai) un veicina abpusēju uzticēšanās veidošanu, dalībvalstīm, regulāri apmainoties ar informāciju par bruņojuma sastāvu un veicot pārbaudes inspekcijas.

Pēc Varšavas pakta sabrukuma CFE bija konceptuāli jāpārstrādā. 1999. gadā EDSO samita ietvaros Stambulā CFE dalībvalstu starpā tika parakstīts [Adaptētais jeb Pielāgotais CFE \(ACFE\)](#), kas paredz, ka militāro bloku vietā kā atskaites dalībnieces ir nacionālas valstis. ACFE nav stājies spēkā, jo to nav ratificējušas visas valstis, tostarp NATO dalībvalstis (iemesls – parakstot ACFE, Krievija apņēmas izvest savu karaspēku no Gruzijas un Moldovas, izpildot t.s. Stambulas saistības. NATO valstis apņēmas ratificēt ACFE tikai pēc šo Stambulas saistību izpildes). 2007. gada decembrī Krievija vienpusēji izsludināja moratoriju, pārtraucot pildīt CFE līguma saistības. Reakcijā uz Krievijas rīcību NATO CFE dalībvalstis 2011. gada novembrī pieņēma lēmumu pārtraukt pildīt tos CFE nosacījumus, kas attiecināmi uz Krieviju Lēmumā veikta atruna, ka sadarbību var atjaunot, kad Krievija atsāks pildīt saistības un 2015. gada 10. martā Krievija paziņoja, ka arī aptur dalību CFE apvienotajā konsultatīvajā grupā.

Vairākums CFE dalībvalstu ir ieinteresētas, lai Eiropā pastāvētu moderns konvencionālā bruņojuma kontroles režīms. Arī Latvija uzskata, ka Eiropā ir nepieciešams jauns, efektīvs konvencionālā bruņojuma kontroles mehānisms, kas veicinātu uzticēšanos un caurskatāmību. Viens no priekšnosacījumiem, lai uzsāktu diskusijas par šāda mehānisma izveidi, ir atbilstošs politisko attiecību fons, kā arī vienota izpratne par prognozējamību un stabilitāti Eiropā.

Konvencija par kasešu munīciju

(The Convention on Cluster Munitions - CCM)

[Konvencijas](#) dalībvalstis apņemas neizmantot, neražot, neuzglabāt un nenodot tālāk kasešu municiju, kā arī iznīcināt jau esošos šīs municijas krājumus. Latvija nav pievienojusies CCM, taču *de facto* izpilda konvencijas pamatnosacījumus.

CCM stājās spēkā 2010. gada 1. augustā.

Vieglo un strēlnieku ieroču neizplatīšanas iniciatīva

(Small Arms and Light Weapons – SALW)

Latvija atbalsta [ANO](#), [ES](#), [EDSO](#) un [NATO](#) iniciatīvas vieglo un strēlnieku ieroču nekontrolētas ražošanas, uzkrāšanas un izplatīšanas ierobežošanā. Latvija regulāri iesniedz ziņojumus ANO un EDSO par veiktajiem pasākumiem, lai nepieļautu nelegālu ieroču apriti, un savā likumdošanā ir iestrādājusi ES vienotos principus un normas.

Noderīgi interneta resursi:

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija: <http://www.osce.org>

Ķīmisko ieroču aizlieguma organizācija: <http://www.opcw.org/>

Starptautiskā atomenerģijas aģentūra: <http://www.iaea.org/>

<https://www.mfa.gov.lv/lv/brunojuma-kontrolle>